

videre prestene og meddelte dem, at de ville snarest bli tiltalt ved domstolene. Deres skriv til prestene var aldeles ufattelig, da De jo uttrykkelig i Deres tidligere hyrdebrev hadde hevdet, at der ikke kunne gjøres ansvar gjeldende mot dem ved noen forordning utstedt av den norske regjering i London.

Prestene i Deres bispedømme hadde jo hatt full og hel tillit til Dem og stolte på Deres hyrdebrevs innhold. Ingen kunne tenke muligheten av, at De noengang ville gå fra det som De engang hadde skrevet. De var jo kirkens tilsynsman. De var en Herrens tjener, som man måtte kunne stole på. Men hva skjer? Jo, da frigjøringen kommer i 1945 får man vite, at Deres ord hadde hatt dobbel bunn. Men herr biskop hvem kunne i 1940 forstå at Deres ord i hyrdebrevne skulle oppfattes som juks, skinn, hyklere? —

I min barndom og ungdom hjemme hos mine foreldre lærte jeg, at det var meget viktig i livet å bli en fast karkater, en personlighet med prinsipper, grunnsetninger i livet, som man aldri skulle gi slipp på selv om man ble utsatt for mishandling. Det å oppgi sine grunnsetninger, sine prinsipper var å oppgi seg selv. Men samtidig lærte mine foreldre meg, at holdt man på sine grunnsetninger kunne man risikere at livet ble van-

bli hedret, gjøre karriere. — Jeg leste engang S. Kierkegaard og syntes han var meget streng mot prestene. Ord som disse satte seg fast hos meg: «Presten lyser velsignelse over dette kristelige samfunn, denne kristelige stat hvor man begår så megen urettferdighet». Mon ikke disse ord er aktuelle i dag? Venter ikke folket at prestene fryktløs skal si sannheten og ikke «gjemme sannheten». Også likeoverfor dem som har makten: Sannheten skal gjøre eder fri, sier Jesus. Prester og biskoper har fryktløst å si sannheten. Men da frigjøringen kom syndet kirken storligen ved å forsømme sin plikt her, til skam og skade for seg selv og til stort tap for det norske folk som nettopp da hadde bruk for å høre sannheten. Aldri har vel kirkens menn hatt en slik god anledning til å la evangeliets lyskaster falle inn over menneskelivet og samfunnslivet og samfunnsforholdene, men her sviktet kirkens menn. —

Mon ikke mange prester og biskoper i frigjøringens dager glemte de alvorfulde ord hos profeten Ez. om det rette hyrdesinn: «Ve, Israels hyrder, som røkter seg selv. Er det ikke hjorden hyrdene skal røkte?» Det er til stor skade for kirken når egen fordel og makelighet får makt over prestene. Et av de viktigste ord om den prestelige vandel har vi vel i 1. Tim.

en prekestil? Ser De da ikke alle disse forgremmede ansikter som breider Dem? Kan De tro på et regnskap i evigheten? Eller er dette med evighetens regnskap noe som bare skal forkynnes, men som ikke har noen realitet? Hvis det har realitet kan De fremdeles la de suspenderte og rettelig ordinerte avsatte prester lide nød istedenfor å arbeide for at kirken erkjenner sin synd overfor dem og lar dem igjen tas inn i kirkens arbeid. Mange av dem hadde sine overordnede beste anbefalinger og var samvittighetsfulle, nidkjære dyktige ordets forkynnere. Det vet De selv herr biskop. Måtte Gud gi Dem kraft til å gå inn for dette arbeide og Guds rike ville vokse og kirken ville stå seg på det, at all denne urett ble gjort god igjen.

fhv. prestefrue

Sgp. H. Devold's

brosjyre: «Åpent brev til biskop Berggrav», er atter å få kjøpt ved henvendelse til forfatteren, adr.: Furuheim, Moss
Pris kr. 2.—

en noe subjektivt og ensidig, vil vi gjennom vårt blad en tid framover, bringe atskillig stoff til belysning av «hjemmefronten»s innsats etter 8. mai 1945.

Denne gang offentliggjør vi en skildring fra Vollan, og overleverer den herved til «hjemmefrontnemnda» i Trondheim.

«Det var en fin junidag 1945 på Vollan fengsel i Trondheim. Jeg hadde fått lov til å gå i vaskeskjelleren og hente litt vann. Det var godt å komme ut av den trange selle hvor vi en tid var 7 mann. Sellen var 4 m lang og 1,15 m bred. Mens jeg satt i vaskeskjelleren — jeg vasket nemlig føttene mine med det samme — fikk jeg høre et forferdelig leven på plassen utenfor. Gjennom et vindu og døren som stod litt åpen kunne jeg tydelig følge opp trinnet utenfor. Noen av de såkalte «svenskeldater» drev en mann i springmarsj rundt og rundt i gården inntil han falt overende. Han ble slått og måtte springe på ny. «Soldatene» skiftet så om å skyve ham, og han falt rett som det var, skrubbet seg til blods og ødela sin pene blådress.

Langs plankegjerdet var der

Selv sagt ble man også oppfordret til å lure skattemyndighetene o. l. Men hva er belønningen for dem der har vært godtroende og fulgt parolene? Jo, — ikke nok med at de har fått alminnelig etterlikning, så er de også blitt belønnet med 100 prosent straffelikning! Kan slikt være moralsk eller juridisk riktig?

I alle fall må man kunne si at det var et — stort narreri! S. Varden, Skien, 28. juni 1948.

gravd flere skytehull. De var ca. 1 m i firkant, 2 m dype. I ett av disse ble så den arme mann kommandert å hoppe ned og opp 25 ganger. Det greide han selvfølgelig ikke. Etterpå ble han stilt med ansiktet mot det høye plankegjerdet og med oppstrakte hender. Han skulle skytes. — Første skudd falt. «Det var bom, sikt bedre,» sier mobben. Atter bom. «Vi utsetter til en annen dag,» sier de. Så ble fangen befalt til å legge seg på ryggen og gape. En av bandittene hentet så en del søppel og pakket i munnen. Så skulle han stå på kne, folde hendene og be Fader vår. I den stilling ble han stilling ble han fotografert, mens en flokk «gode nordmenn» hånflirte. Siste

sultatet herav er naturligvis at det brede publikum nå er blitt oppmerksom på hvor risikabelt det er:

1) å ha bankkonto. 2) å ha noe deponert i en bank, 3) å ha bankboks.

Man vet nemlig ikke i dag, hvem det er som i neste omgang kan bli innesperret som «landsvikere», enten høyrefolk, arbeiderpartifolk eller kommunister. Alle disse muligheter kan tenkes mulig i dag alt ettersom forholdene ute i verden kan utvikle seg.

Jeg tror der ligger meget i dette forhold nettopp i den retning som De har antydnet i Deres artikkel, og etterhvert vil også forsikringsselskapene få føle det samme.

Høyaktelsesfullt
A. Storhaug.

akt var at han skulle ta av seg klærne og pusse dem, men det hadde han ikke krefter til.

Vedkommende fange er frikjent i «retten. Slik artet «paradis» seg på Vollan våren og sommeren 1945. En omtale om vaktsejefene og bespisningen kunne ha vært et kapittel for seg.»

O. N.

III.

En utredning om rettsstillingen i Norge i okkupasjonstiden

av von Waldkirch

Professor Juris ved universitetet i Bern

(Oversatt fra tysk)

— — —
Rettsstillingen for de embedsmenn — tjenestemenn — som ble i det okkuperte område.

Spørsmål: Hvilke plikter hadde de statstjenestemenn som ble i landet og arbeidet videre under okkupasjonsmakten?

1. Med okkupasjonen reiser det spørsmål seg om de tjenestemenn som er blitt i landet videre kan eller vil virke i sinne stillinger.

Det er sedvanlig og for det offentlige liv som oftest uomgjengelig nødvendig at tallrike tjenestemenn i distrikts eller stedlig forvaltning forblir i tjeneste under okkupasjonen. Hjemmeretten kan pålegge dem det som plikt eller ganske enkelt overlate det til eget skjønn, eller like-

frem forby det. Avgjørende er imidlertid ikke hva hjemlandets rett bestemmer, men derimot på hvilken måte okkupasjonsmakten ordner forholdene innenfor rammen av det folkerettslig tillatte.

Okkupasjonsmakten har rett til å bruke tjenestemenn til ytelser i samme utstrekning som den kan overfor befolkningen. Utelukket er dermed alle de tilfelle som berører troskapsplikten. For tjenestemanns vedkommende kan det siste også spille en særlig rolle fordi de ofte står i et fastlagt troskapsforhold.

Når tjenestemenn blir i tjeneste, eller blir tvunget til tjeneste under okkupasjonsmakten, så er de underordnet den myndighet som under okkupasjonen besørger forvaltningen. U-

middelbart eller middelbart har de overensstemmende hermed å utføre okkupasjonsmyndighetenes anvisninger. De kan ikke unndra seg denne plikt, hva enten de utøver tjenestevirksomheten frivillig eller under tvang.

2. For tjenestemannenes virksomhet i det okkuperte område gjelder hjemlandets rett i den utstrekning den ikke er forandret eller utfylt av okkupasjonsmyndighetene. I forvaltningsområdet vil det hyppig forekomme at disse myndigheter utsteder nye forordninger. Tjenestemannene er også forpliktet til å anvende dem i sin tjenestevirksomhet.

Tjenestemannens egen stilling avhenger likeledes av hvordan forvaltningsretten arter seg under okkupasjonen. Hvis okkupasjonsmakten ikke treffer særlige anordninger, så gjelder det okkuperte lands rett videre. Også tjenestemannsforholdet kan av okkupasjonsmyndighetene underlegges en regulering som er tilpasset de endrete forhold.

I enhver henseende tas det dog forbehold om tjenestemanns troskapsplikt overfor sitt eget land. Denne må det tas hensyn til av okkupasjonsmakten, også i forordninger og anvisninger for tjenestemanns virksomhet og stilling.

3. Hvem som er tjenestemann avgjøres etter den okkuperte stats rett

og etter omfanget av det personale som står i tjenestemannsforhold i okkupasjonsøyeblikket. I videre forstand kan medregnes foruten de egentlige statstjenestemenn, også tjenestemenn i kommunene og andre offentlig-rettslige organisasjoner.

Vanskeligheter blir det for det tilfelle at personer blir oppnevnt til tjenestemenn under okkupasjonen når de tidligere ikke befant seg i slik stilling. Hvem som er ansvarlig for valget retter seg etter den rett som til dette tidspunkt gjaldt for det okkuperte område. Det er meget vel mulig at det da består bestemmelser fra okkupasjonsmyndighetene herom.

Hvis en slik er grunnlaget for valg av vedkommende, er det spørsmål om vedkommende overhode kan betraktes som tjenestemann for det okkuperte område. Etter omstendighetene er han en funksjonær for selve okkupasjonsmyndighetene. Denne omstendighet kan særlig forekomme ved sentrale eller distriktsvise embeter. For oppnevnelser i kommuneforvaltninger blir det derimot regelmessig kommunale myndigheter som har avgjørelsen, og så langt dette er tilfelle, kan den oppnevnte ikke betraktes som tjenestemann for okkupasjonsmyndighetene.

Om den oppnevnte kan tvinges til å anta oppnevnelser, avhenger av den gjeldende rett i det okkuperte områ-

de. Opprettholdelsen av det offentlige liv kan kreve utnevnelsen av nye funksjonærer. Okkupasjonsmakten kan overensstemmende hermed foreskrive at det er plikt å motta tjenestemannsoppnevnelser. Forbehold tas også her for forpliktelser som vilde berøre troskapsplikten overfor eget land.

4. Et særlig tilfelle kan ligge deri at det besatte område har en slags regjering som skylder okkupasjonsmakten sin beståen, og støtter sin virksomhet på den. LKO har ikke forutsett dette tilfelle, utelukker det på den annen side heller ikke. Om Quasiregjeringen som er helt avhengig av okkupasjonsmakten, kan betraktes som rettmessig, behøver her ikke å behandles. Det er nok å fastslå at tjenestemenn som blir tatt i tjeneste av Quasiregjeringen, sluttelig likeledes er avhengig av okkupasjonsmakten. For dem gjelder derfor regelmessig det samme som for tjenestemenn som trer nye i okkupasjonsmyndighetenes tjeneste.

Det her stillede spørsmål lar seg bare besvare rent generelt, da forholdene for personer som arbeider som tjenestemenn i okkupert område vil være forskjellige etter omstendighetene. Resultatet av de foranstående betraktninger kan formuleres slik:

a. Pliktene for de tjenestemenn som arbeider under en okkupasjonsmakt retter seg etter hjemlandets

rett, og de til utfylling eller forandring av denne av okkupasjonsmakten utgitte forskrifter. Troskapsplikten overfor eget land blir forbeholdt i ethvert tilfelle.

b. Den som under okkupasjonsmyndighetene arbeider som tjenestemann, hva enten frivillig eller tvungent, er regelrett forpliktet til å følge de til enhver tid gjeldende forskrifter og anvisninger fra disse myndigheter. Så langt han handler deretter kan hans tjenestemannsvirksomhet ikke ansees som «bistand i råd eller dåd» etter § 86 i den norske straffelov, selv om anvendelsen av denne bestemmelsen i det hele tatt kunne ansees mulig.

Bern, den 11. oktober 1947.

v. Waldkirch

Professor der Rechte an der
Universität, Bern

Nordmørspostens trykkeri